

K R Ö N I K A

BERG 2013

Bergs krönika 2013

Årgång 70

Årets upplaga är den 70:e årgången av Bergs krönika. Det har respekt med sig och visst kan vi vara lite stolta över att vi med gemensamma krafter hållit liv i vår krönika i så många år.

I den allra första krönikan från 1944 står i inledningen: *Denna krönika ägnas Bergs socken i Norrvidinge, Kronobergs län, av kärlek till dess höjder och sjörika dalar, dess hagar och ängar, dess odlade marker, dess vackra gårdar och byar, dess utforskade forntid, dess ödesmättade nutid och dess ovissa framtid.*

Texten är gissningsvis formulerad av Elin Wägner som ingick i redaktionen tillsammans med Johan Johansson och Gösta Lingärde. Många inslag i den första krönikan är desamma som idag – vad som hänt i Berg under året, födda och döda, sålda fastigheter med mera. Det är viktigt att inte bara tänka bakåt utan också att dokumentera sin nutid.

Både dåtid och nutid finns representerat i årets Bergs krönika. Vi hoppas att du ska finna något som är intressant för just dig!

Ett stort tack till alla skribenter och alla som bidragit med faktauppgifter. Tack också till alla som fångat året i bild – Erik Andersson, Maria Ahl Zanier, Renée Henriksson och Lalle Hedstig för att nämna några.

Berg i april 2014

För redaktionskommittén

Kerstin Haggren

Sune Andersson

Torsten Persson

Maria Richter Simsek

Omslagsbild: Ungdomar som deltagit i projektet Lärande sommarjobb.

Bilder på sista sidan: Torpet "Nöjdas" mellan Holma och Hagstad. Ballong över Bergveckans avslutande pubkväll. BiBBS laddar för konst- och hantverksrunda. Natur- och kulturrunda på cykel med hembygdsföreningen. Utställningen Stickat i Lilla Björka.

Hembygdsföreningen ordnade cykelturer i hembygden under sommaren. Här tar några av deltagarna paus. I förgrunden Bengt Göransson och Ewert Ericsson.

Verksamhetsberättelse

Bergs hembygdsförening sammanfattar verksamheten för 2013.

Styrelsen har under verksamhetsåret bestått av följande ledamöter:

Bengt Göransson, ordförande

Torsten Persson, sekreterare

Rolf Svahn, kassör

Övriga ledamöter: Erik Andersson, Ingrid Johansson, Eva Karlsson, Sara Karlsson och Lars Nyvall.

Suppleanter: Inga-Gun Andersson, Irene Eng och Barbro Ahl.

Revisorer: Ewert Ericsson (smk) och Filip Karlsson, med Lars-Erik Persson som suppleant.

Redaktionskommitté Bergs krönika: Kerstin Haggren (smk), Sune Andersson, Torsten Persson och Maria Richter Simsek.

Arkivansvarig och förmedling av äldre krönikor: Bengt Göransson och Lena Johansson.

Stugvärdar: Eva Karlsson, Barbro Ahl, Ulla Weis.

Gårds- och inventariekommitté: Erik Andersson (smk), Gustav Andersson, Bengt Bengtsson, Folke Johansson, Kennet Johansson och Karl Heinz Weis.

Ledamot i styrelsen för Lilla Björka: Eva Persson.

EU-ansvarig: Bengt Göransson.

Roteombud:

Björka/Herrgården	Barbro Ahl
Ernatorp	Kent Eng
Holma/Ramsås	Stefan Gustafsson
Sandvik/Matkull	Ian Wennerholm
Lövhult	Gunnar Larsson
Rösås	Folke Johansson
Hult	Gustaf Andersson
Lädja	Cecilia Hedstig
Hjulatorp	Bertil Johansson

Valberedning: Karl Johan Krantz (smk), Ewert Ericson och Britta Karlsson.

Verksamhet

Styrelsen har under verksamhetsåret, utöver konstituerande möte i samband med årsmötet, haft sex sammanträden. Ordföranden har också medverkat i en styrgrupp för projektet Lärande bygd.

Våren

Årsmötet hölls i bygdegården den 24 mars 2013, med ett trettiofem medlemmar närvarande. Håkan Palm och Gunnar Lydig visade ett mycket intressant bildspel från ett besök på Sri Lanka. Hjulatorps rote ansvarade för kaffe med tilltugg. Nya stadgar för hembygdsrörelsen presenterades, vilket utförligare beskrivs på annan plats i krönikan. Till ny styrelseledamot valdes Rolf Svahn och på efterföljande konstituerande möte utsågs han till kassör.

Stora städdagen utbröt den 13 april och avbröts endast för intagande av ärtsoppa, som presenterades av Barbro Ahl.

Våryra i Berg firades för andra året i rad lördagen och söndagen den 21–22 april. Under lördagen kunde man på hembygdsgården lära sig att baka tunnbröd under ledning av Lena Johansson. På söndagen serverades våfflor med Kennet Johansson som huvudansvarig.

Med liar och räfsor tar deltagare vid slättergillet sig an ängen runt hembydsgården.

Ett femtiotal pensionärer från Sandsbro besökte Lilla Björka och hembydsgården 23 april.

Valborg firades som traditionen bjuder med vårelld, kyrkokör, kaffeservering och lotteri i samarbete med sockenrådet och Lädja Badplatsförening. Moheda Chark hade generöst bidragit med priser till lotteriet. Mycket folk, runt 100 personer, hade samlats och både kyrkokör och vårelld värmdes. Valtalare var årets Bergbo Bengt Göransson, som reflekterade kring begreppet hembygd.

Sommaren i Lädja och Berg

Två av tre planerade kultur- och naturnära cykelturer arrangerades i maj och juni, med Bengt Göransson som organisatör och ansvarig. Glädjande många cyklister slöt upp. Den tredje turen äger rum under 2014.

Den efterlängtnade krönikan, årgång 69 med ett som vanligt intressant innehåll delades ut till roteombuden 21 maj för vidare distribution till intresserade medlemmar. En andra träff med roteombuden ägde rum 23 augusti.

Hembydsgården var öppen hela Bergveckan samt söndagseftermiddag.

garna från mitten av juli till mitten av augusti. En nyhet för året var att vi försökte locka besökare med olika programinslag.

Under Bergveckan hade vi, som vanligt, många besök. Kaffe med våfflor och de arrangemang som vi erbjöd lockade. Vid det traditionella onsdagsevenemanget tecknade den välkända sångerskan Yvonne Tuveson Rosenkvist ett porträtt i ord och toner av sin berömda föregångare Kristina Nilsson. Ett hundratal besökare kom för att lyssna.

Stor succé gjorde "Stora kakkaket" 4 juli, där besökare för en billig penning fick äta så mycket kakor de orkade av de mer än sju sorterna och lyssna på ett kåseri kring kafferepet av Margareta Westström. Försök av besökare att fylla medhavda påsar avstyrdes med fast hand.

Årets slättergille ägde rum den 19 juli. Slätterorkestern underhöll och efter avslutat arbete ljöd vällingklockan som signal för intagande av slättergröt, kaffe och smörgås, ordnat av Lädja rote.

Bland årets besökare märktes en iransk familj, gäster hos Torsten och Eva Persson i Lädja. Gästerna besåg intresserat och storögt hembygdsgården och samlingarna där.

Sensommar och höst

Rotevandringen ägde rum den 17 augusti under Bengt Ivar Petersons mycket kunniga ledning. Vandrigen gick från skjutbanan över Holmalucke till Hagtorpet. Vi passerade flera av Herrgårdens torp där dåtidens invånare gjort dagsverken. Väl framme i Hagtorpet bjöd Anna-Lisa och Bengt Ivar på ostkaka, och Bengt Ivar och Gunnar Skogström berättade minnen.

Kura skymning ersattes för året med arbete som bestod i att riva ut det gamla köket i hembygdsgården – köket är i stort behov av renovering.

Kerstin Haggren hade kallat intresserade till ett möte den 18 september för att diskutera arbetet med krönikan. Resultatet av mötet blev en arbetsfördelning för att avlasta Kerstin en del av arbetet med krönikan.

Hembygdsföreningens tack till alla medlemmar som på något sätt medverkat vid Bergveckan och föreningens arbete bestod i inbjudan till ett besök i Smörhöga gård och museum, med intagande av smaklig spis och guidning av det ovanligt vackra, intressanta och välordnade muséet.

Slutord

Hembygdsföreningen har haft ett tungt år, då två av våra styrelsemedlemmar gått bort, Eva Karlsson och Irene Eng.

Årets rotevandring hölls bland herrgårdens torp, mellan Holmalycke och Hagtorpet. Ciceron var Bengt Ivar Peterson (längst upp till vänster).

Vår ekonomi är god. Vi har inte gjort några större investeringar de senaste åren men en renovering av köket har påbörjats och beräknas vara klar till maj 2014.

Till sist vill styrelsen tacka alla medlemmar som på det sättet stödjer hembygdsrörelsen och alla som på olika sätt har lagt ned arbete på hembygdsföreningens verksamhet, några nämnda men ingen glömd.

För Bergs hembygdsförening

Bengt Göransson

Torsten Persson

Rolf Svahn

Berg nominerat till Ullbagge

av Maria Richter Simsek

Ett av de Leaderprojekt som genomförts i Berg är Lärande sommarjobb, riktat mot sommarlediga ungdomar i bygden. Projektet blev uppmärksammat på nationell nivå och nominerat som ett av de tre bästa ungdomsprojekten i Sverige 2013 vid den prestigefyllda Ullbaggegalan. Det blev inget pris, men äran att bli nominerad räcker långt!

I projektet Lärande sommarjobb fick under två år tjugo ungdomar sommarjobb i de ideella föreningarna i Berg. Föreningarna som deltog var Bergs bygdegårdsförening, Bergs hembygdsförening, Lädja badplatsförening, Stiftelsen Elin Wagners Lilla Björka och Stiftelsen Gustafs Bjursjö. Genom att involvera ungdomar i det lokala föreningslivet skapade projektet arbetstillfällen, gav arbetslivserfarenhet och långsiktigt förnyring av engagemang och ledarskap i bygden. Med ekonomiskt stöd från Växjö kommun anställdes ungdomar under två veckor. De fick hjälpa föreningarna på olika sätt och samtidigt träna på ledarskap, att reflektera och att jobba tillsammans med andra.

Från prisutdelningen i Berns salonger.

Ungdomarna ägnade halva dagarna åt praktiskt arbete så som trädgårdsarbete, städning, målning och bakning tillsammans med aktiva vuxna i föreningarna. Resten av tiden ägnades åt inspiration och reflektion om kollektivt och personligt ledarskap. Syftet var att ge unga människor ökad förståelse för sin egen betydelse i det lokala samhället och på så sätt stimulera deras drivkraft och engagemang.

Detta delprojekt inom projektet Lärande bygd blev nominerat till Ullbaggegalan som ett av de tre bästa ungdomsprojekten i Sverige 2013. De andra nominerade var Skånes ponnyagility och Baldersnäs Horse Event. Från Berg reste Birgitta Hansson, Cornelia Richter och Maria Richter Simsek till Stockholm och Ullbaggegalan som hölls på Berns salonger. Tyvärr gick priset till ett annat projekt, trots det åkte bergborna nöjda och stolta hem.

Two proud summer jobbers, Jakob Thomasson and Rasmus Löwall, at the garden in Bjursjö.

Learning summer job also includes moments around collective and personal leadership.

Min mor Ester

av Birgit Andersson

Från sin telefon i Ernatorp lade hon ut texten för prästens söndagspredikan. Hon kunde ta ton när det begicks orättvisor och hon välkomnade hem barn som kunde berätta om livet i fjärran länder. Så minns Birgit Andersson sin mor Ester. Birgit Andersson har varit verksam som vetenskapsjournalist och är bosatt i Vällingby, men äger föräldragården i Ernatorp.

Hon hade en prickig klänning med brosch. Jag knöt händerna stadigt runt cykelstyret. I höger hand vilade årets examensbukett; doftande liljekonvaljer som kvällen innan plockats ihop från liljekonvaljskogen, den lilla skogsplätten som tog vid där norra skift tog slut.

Strax innan Robert Signals smedja, med Axel Signals lilla hus till höger, svängde grusvägen i en vänsterkurva.

Precis där i vänsterkurvan vände jag mig om.

Snett mot höger cyklade min mor Ester. Det var en vacker försommar-dag för 57 år sedan. Jag hade fyllt tio och vi var på väg till min examen i det gula skolhuset i Bergs kyrkby.

Jag mötte mors varma brunögda blick och minns att jag för ett ögonblick kände en märkligt upprymd lycka.

Lyckoögonblicket vid vägkröken får börja den här berättelsen om Ester, en jordnära intellektuellt tänkande bondhustru i Ernatorp.

En av tio syskon

Som äldst i en syskonskara på tio barn föddes Ester 1903 i Dädesjö socken. Tre år senare flyttade familjen till ett mindre jordbruk, soldatorpet Hamburg i Öjaby, nordväst om Växjö. Vid sidan om jordbruket var morfar skomakare och mormor sålde egenhändigt odlade blommor och grönsaker i ett eget stånd på torget.

1928 gifte Ester sig med den 17 år äldre lantbrukaren och möbelsnickaren Valfrid Andersson från byn Hjulatorp.

Makarna köpte sig en jordbruksfastighet i Ernatorp och fick sju barn i ordningen: Stig, Sigvard, Sture, Gunnar, Edvin, Ingrid och så jag, ett sladdbarn född sex år efter Ingrid.

Ester läsande i vardagsrummet i en av sina betraktelseböcker. Året är 1961.

Kunde sin Bibel

Mor var starkt religiös och berättelsen om henne ska få börja med kyrkobesöken.

När det blev söndag tog vi kyrkbilen eller cyklarna upp till Bergs kyrka. Längst fram i kyrkan satt kyrkvårdar och andra frekventa besökare. Ester satte sig gärna några bänkrader ner.

Troligen för att i lugn och ro, och under koncentration, höra efter om prästen använt något ur samtalet de haft inför söndagens högmässa.

I slutet av veckan hände det nämligen ganska ofta att socknens präst och Ester pratade i telefon. Jag förstod inte vad samtalen handlade om,

men med barnets lyssnande öra noterade jag att det rörde religiösa spörsmål.

I kyrkan förstod jag sedan att prästen fått predikoråd från Ester, eftersom jag kände igen meningarna när det predikades i kyrkan. Min syster Ingrid, som var sex år äldre, kommer tydligt ihåg prästsamtalen därhemma och mors formuleringar, ibland ordagrant levererade, från predikstolen.

Själv nämnde mor aldrig vad telefonsamtalen gick ut på, men jag kände i tidig ålder att Ester kunde sin Bibel och sin tro.

Läsning och prästsamtal

Jag minns inte en dag utan att hon läste.

I bokskåpet fanns Nohrborgs och Roos postillor, på skrivbordet bredvid sängen låg dagliga betraktelseböcker, men där fanns också teologiska tidskrifter med dåtidens diskussioner kring teologiska angelägenheter.

Så när Ester satt i veckosamtalen med prästen, hade hon väl underbyggda förslag till predikotexter inför söndagens högmässa i Bergs kyrka.

I en annan tid, och kanske med en annan bakgrund, hade Ester blivit en lysande predikant och självklart själv stått i predikstolen! Någon egen predikstol blev det inte för mor. Hon fick förbli i bakgrunden.

Men lika bra som mor måste ha varit på att agera support till sockenprästen, var hon på att baka underbart gott surdegsbröd som hon grädde i sin murade bakugn.

Och hon kunde laga ihop en gourmetsås till tuppmåltiden som jag aldrig lyckats härma. När de egenuppfödda hönsen kläckte ägg, blev det ju ofta hälften tupp och hönor. Tupparna sparades till mat.

Som den skickligaste fransyska, kunde Ester också konsten att ysta ost.

I sina flätade korgar låg de där i salen vid juletid och blev omsorgsfullt baddade med brännvin. Jag fick sedan cykla omkring i socknen och portionera ut förbeställda julostar.

Sjömansblod

När jag inte cyklade omkring med ostar kunde jag sitta hemma och lyssna på sjömanshistorier.

Det började med min äldste bror Stig, en ung bondpojke som med målsmans tillstånd for till Karlshamn och mönstrade på en båt.

Varför Stig for till sjöss, fick jag aldrig veta. Det var inte självklart att en pojke, uppväxt bland skog och åkrar i en oskiftad radby i innersta

Kronoberg, skulle ha en sådan längtan till havet.

Troligen låg det inte för honom att jobba på mejeri, stanna kvar som bonddräng hos Arvid i Ängarna eller lassa timmer.

Mina syskon har berättat att Stig ofta och länge tittade på flygplanen när de passerade Ernatorp. Han brukade också breda ut Växjöbladet över hela golvet i köket. Via Havet kunde den fantiserande bondpojken nå ut till stora Världen.

Hälsningar från stora världen

När jag var liten minns jag taxin. Den fina svarta bilen som med jämna mellanrum stannade till nere vid ladugårdsbacken. Stig hade mönstrat av någon båt och i köket därhemma kunde man sedan få höra de mest hisnande historier.

Mor såg först och främst till att Stig fick mat och en god natts sömn. Därefter satt hon gärna och lyssnade in hur det såg ut i världen utanför Ernatorp. Jag minns att hon var frågvis och nyfiken.

Och mitt ordförråd utökades. För mig blev ord som hinduer, Suezkanalen, tropikerna och New York lika självklara som till exempel kohagen, Lädja, regnväder eller Växjö.

En jul kom det hem en tunna vindruvor från något främmande land.

Mina läxor gjorde jag vid en lampa som hade formen av ett sjörövarhuvud. På lampan stod det Trinidad och den hade vid något tillfälle köpts hem från ja, just Trinidad. Under den lampan läste också Ester sina dagliga betraktelseböcker.

Stig vår förebild

Idag kan varenda unge, i varje liten by, knappa in sig mot världen via en smartphone. Men när jag var liten kände jag inte någon annan i min ålder som pratade om Persiska viken, Rotterdam eller Freetown i Sierra Leone.

Så jämfört med vad som var traditionellt i de falurödfärgade byarna i 50-talets Småland, minns jag en spännande, något annorlunda barndom.

Stig som föddes 1929 dog i en hjärtinfarkt, endast 48 år gammal.

Då var han maskinchef och hade hunnit segla runt jordens sju världsdelar och sex kontinenter flera gånger om.

Med Stig som förebild, valde så småningom fler av syskonen en kortare eller längre karriär till sjöss.

Själv mönstrade jag som nittonåring på Vikaren, en båt inom dåvarande Göteborgsrederiet AB Transatlantic.

Ester Andersson med sonen Sture i famnen och Valfrid Andersson med sönerna Stig och Sigward utanför hemmet i Ernatorp 1932.

Jag arbetade som salongsuppasserska och vi gick längs hela Västafrikakusten. Mina tjugo år firade jag i en guppig Biscayabukt.

Satte mig i knäet

Min far Valfrid Andersson var möbelsnickare från Hjulatorp.

Som ungkarl hade Valfrid designat och tillverkat ett helt salsmöblemang. Han inte bara snickrade möblerna; han tillverkade också alla verktygen: maskinerna, svarven och smedjan som krävdes för arbetet.

Under min barndom stod möblerna i salen. Nu har de spridits ut bland de sju barnen.

När jag nu besöker designmöbelvaruhuset Svenssons möbler i Lammhult och de andra företagen i möbelriket, brukar jag känna mig indirekt delaktig i alla dessa kreativt skapande människor som med glädje och beslutsamhet röjde väg till det som nu är.

Fars död

När jag var fem år dog min far i en hjärntumör. 1952 stod mor ensam med sina sju barn.

En morgon när jag vaknade i mors säng, jag sov länge bredvid mor,

stod hon där vid sängkanten och sa att far var död. Jag gömde mig under täcket och grät.

Nästa minne var kistan i Bergs kyrka och den stora gropen, där fars kista låg nersänkt.

Begravningen hölls hemma; jag hade fått en vit klänning och för första gången i mitt liv mött döden.

Så lyfte mor upp mig i knäet och satte sig vid högra kanten av fars egenhändigt tillverkade serveringsbord. Hon hade plockat ihop en tallrik av begravningsmaten; jag kände mig mätt och trygg och sedan minns jag inte mer.

Serveringsbordet har jag nu i mitt hem och det händer ibland att jag smeker extra över högerkanten på det vackra ekbordet.

När far dog hade Ester utflugna barn, men fjortonårige sonen Edvin fanns kvar i hemmet och under de första åren blev det han och så småningom den något äldre Sture som fick driva jordbruket vidare. Mor var en kunnig lantbrukarhustru, men det gavs också många goda råd och hjälp av grannar.

Ägorna arrenderades senare ut och tillsammans med änkepension, avkastningen av jordbruket och lite skogsavverkning, klarade Ester av att försörja sig själv och sina hemmavarande två döttrar.

Att luta sig mot en komage

Tron blev Esters medicin när livet var svårt. En annan medicin var korna. Den som lutat sig mot en varm komage vet vad det handlar om. När vi utvecklar en kombination av ödmjukhet och omsorg i vardagslivet är det ett sätt att må bra.

Jag tror Ester mädde speciellt bra i sällskap med korna och de andra djuren. Hon hade också ett gott handlag med djur och blev extra handlingskraftig när deras välmående stod på spel.

Som när kon Stjärna hade ätit så mycket av färskt klöver att maten började jäsa i magen. Situationen var plågsam för Stjärna och det fanns inte tid att tillkalla veterinär. Men mor visste råd.

Enligt min bror Edvins minne, beordrade hon far att hålla upp huvudet på Stjärna, och så tog hon fram en flaska linfröolja.

Hon hällde linfröoljan i kossans strupe. Resultatet av laxerbehandlingen blev ett rejält bajsande, men en frisk och nöjd kossa.

Kossorna och mor är också det som min bror Sigvard särskilt minns, när jag ber honom teckna ner barndomsminnen.

När mor inte längre orkade med sina kor, blev hon sig aldrig riktigt lik.

1969 dog Ester av en hjärtinfarkt. Det hade då gått 17 år sedan far dog.

Tog striden

Ester var en kreativ intellektuell kvinna med stor integritet. Lugnt vilande i det som var hennes ideologiska riktlinjer, hade hon dock aldrig behov av att speciellt framhäva sig själv. Hon värjde sig dock tydligt mot allt som hon upplevde som hyckleri.

Och hon kunde ta ton mot sådant som hon upplevde som orätt.

Alla som läst Bergbon Thage G Petersons "Resan till Mars" känner till lärarinnan Taxelina, en vikarie som kom direkt från missionsarbete i Afrika och som tyckte att man kunde behandla barnen i Berg som man behandlade barnen i Afrika.

När Taxelina fick motstånd från Thage och min bror Gunnar tyckte hon att pojkarna skulle skickas till uppfostringsanstalt för att återföras till den rätta läran.

Mor och Thages mor tog strid mot lärarinnan och avvisade bestämt propåerna. Thage blev sedermera riksdagens talman och Gunnar vd för SKF i Indien.

När jag nu läser om valda delar av Elin Wägners bygdens stora författarinna och kvinnokämpe, går ofta tankarna till kvinnorna i Småland och alla dessa starka kvinnor över hela världen.

Min mor i den prickiga klänningen, stolt cyklande i försommarsolen var en av dessa kvinnor och hon har alltid varit en av mina förebilder.

Ester verkade i allvarlig fokusering på det som blev hennes livsuppgifter: att uppfostra sina barn, arbeta ute på åkrarna, laga mat, sköta om djuren i ladugården, ysta ostar och tänka djupt om existentiella ting.

Ester i trädgården i Ernatorp 1958. Bilden är tagen av dottern Birgit, som också är författare till artikeln.

Amerikasvenskar trampar fädernas jord

av Inge Ledje

Judith Gwendolyn Nelson fick möjlighet att träffa flera släktingar från bland annat Ernatorp och Lädja under sitt Sverigebesök i somras.

Släktforskaren Inge Ledje hade hjälpt henne att hitta dem och följde också med på resan till Småland.

Under 2013 hjälpte jag ett par svenskättlingar att finna sina levande släktingar i Sverige. Den som mest berörde Bergbor var ättling till väl utforskade familjer i Lädja och Ernatorp.

Det började med att jag fick kontakt med en Rydberg-ättling i Denver, Colorado, USA.

Svenska rötter

Judith Gwendolyn Nelson berättade att hon alltid haft starka band till sin mormor Sara Elise Rydberg. Hon stickade vantar till henne när hon var barn i Minnesota.

Mormodern dog 1960 och några år senare, 1965, var Judith på sitt första besök i Sverige.

"Jag träffade några släktingar men jag hade ingen aning om hur vi var släkt. Jag var för ung, 21 år", berättar Judith.

Först många år senare när hon besökte invandarmuseet på Ellis Island i New York väcktes intresset för de svenska rötterna på allvar. Där fick hon bland annat se kraftiga flätade korgar som immigranterna hade med sig. Och hon hade en exakt likadan i sitt eget hem!

När jag hade läst några mejl från Judith Gwendolyn Nelson föreslog jag att hon skulle skriva familjen Rydbergs historia. Åren ramlade på. Judith

Elisabeth och Judith i Lädja Faxagård med utsikt mot Sjögård, Lädjasjön och Bergs kyrka.

Judith och hennes 5:e kusin Bengt Jonasson i Hagstad, numera Ryssby.

Inge Ledje och Britta Hult fick träffa Judit och Elisabeth vid deras besök i Ernatorp.

Judith och Elisabeth tillsammans med Inge Ledje på besök hos Rune Andersson i Tolg.

Evert och Sara Carlsson i Trulsagård fick kärt släktbesök av Judith och Elisabeth.

skulle först göra en resa till Sydafrika, men 2013 var tiden mogen för ett Sverigebesök. Judith hade då också värvat sin brors barnbarn, Elisabeth Beckius, som resällskap.

Rötter i Ernatorp och Lädja

Familjen Rydberg kom på fädernet ursprungligen från Sörbyn i Ernatorp, nuvarande Britta Hults gård. Judiths mormors far Peter Johannisson, född 1838, kom därifrån. Hans föräldrar var Jonas Månsson, född i Björka Södergård, och Carin Haraldsdotter, född i Sörbyn på den gård som makarna brukade. Båda dog där på 1880-talet. På modernet härstammar

familjen Rydberg från Christina Persdotter född 1837 i Lädja Faxagård. Christinas föräldrar var Per Danielsson född i Faxagård och Cajsa Jonasdotter, född i Trulsagård. De var bönder i Faxagård.

Peter och Christina gifte sig i Berg den 5 maj 1862. Två år senare föddes deras första dotter Carolina i Lädja Faxagård den 22 april 1864. Peter står då som ägare till 1/8 mantal Lädja Faxagård. Christinas far Per var undantagsman där men dog den 7 juni 1865.

I Faxagård föddes också Per och Christinas andra barn, Sven Daniel 1865 men han dog redan 1871 i Faxagård. 1867 föddes sonen Per Johan och 1871 Jonas Henric, båda i Faxagård.

Den 14 mars 1873 flyttade familjen till Sörbyn i Ernatorp där de övertog efter Jonas Petersson som flyttade till Moheda, och där står Peter som ägare till 1/4 mantal. Där föds dottern Sara Elise (som är Judiths anmoder) den 10 december 1873. Ännu en dotter, Anna Elisabeth föddes 1875, men hon dog som spädbarn. År 1876 föddes sonen Sven Eric och 1879 sonen Carl August Herman.

Nu verkar det som Peter är arrendator och att det är en ny ägare till gården. Den 9 juli 1881 flyttade familjen från Ernatorp till Hornaryd.

Barnen kom efter till Amerika

Det som började bra för familjen, först som ägare till 1/8 Faxagård och sedan 1/4 i Ernatorp, slutade med att Peter blev arrendator och att hela familjen flyttade till Hornaryd. Där flyttade man mellan olika ställen och slutligen resulterade det i att föräldrarna med äldsta och yngsta sönerna Per Johan och Carl August Herman emigrerade till USA 1887. Äldsta dottern Carolina var då gift och hon blev fostermor åt sina småsyskon i Hornaryds Andersgård. Sönerna Jonas Henric (Henry) och Sven Eric samt Judiths anmoder Sara Elise kom till USA först senare.

Peter och sönerna tog namnet Rydberg någonstans mellan Hornaryd och Minnesota, kanske inspirerade av den tidigare informatorn på Bergs herrgård, författaren Viktor Rydberg.

Carolinas ättlingar

Inför Judiths besök var det viktigaste att få reda på om äldsta dottern Carolina, som gifte sig i Hornaryd med Isac Svensson och blev kvar i Sverige, har nu levande ättlingar. Jag hade inte så mycket att gå på men Carolinas barn borde ju heta Isacsson, ett inte alltför vanligt namn. Jag ringde några Isacsson som bor i Hornaryd med omnejd och hade turen

Kusinträff i Bergs Bygdegård sommaren 2013:

Rune Andersson, Karl Erik Isaksson, Anna-Greta Svensson (Isaksson) , Inge Ledje, Judith Gwendolyn Nelson, Birger Ericsson och Elisabeth Beckius.

att träffa på en släktforskande Rune Isacsson. Spåren gick till Hornaryd Andersgård och det fanns tre levande sysslingar till Judith.

Göte, som Judith träffade när hon som ung besökte Sverige, bor i Laos och han hade redan gjort sitt årliga Sverigebesök, men Karl Erik i Göteborg och Anna-Greta i Ingelstad gick det att få kontakt med. Bergveckan blev tidigt bestämd som den lämpligaste tidpunkten att mötas.

Judiths besök

Judith och Elisabeth landade på Kastrup. För att anpassa sig till den svenska dygnsrytmen behövde de en lugn och lagom lång första natt. Vi mötte dem och så fick de sova över hos oss. Nästa dag började vi vår färd till Berg. Ryssby var ju lagom avstånd för förmiddagskaffe. Och Bengt Jonasson i Hagstad och hans Anna Lisa ställde upp. Bengt är en av många 4:e till 6:e kusiner till Judith som finns i Berg med omnejd, men dessutom hade jag hittat inte mindre än fyra gemensamma anfäder.

Harald Svensson och Brita Jonasdotter är de första och närmaste gemensamma anfäderna. Måns Sonesson i Rösås och hans hustru Ingrid Håkansdotter, Bengt Thorsson och Sone Olofsson med hustru Karin Eriksson var de andra men på lite längre avstånd.

Från Ryssby for vi vidare till Kvenneberga, Hjortsberga och Moheda. Där har Judith också anfäder men det är på en annan gren än den Rydbergska.

Egentligen hade vi planerat ett besök vid Singoallas grotta, men ett av

Judiths knän ville inte vara med om det, så vårt besök i Berg började i Lädja.

Lite speciellt var det att stanna till vid Bengts i Faxagård. Här föddes Christina Persdotter 1837, Judiths mormors mor. Hon emigrerade tillsammans med maken Peter, men Christina nådde aldrig fram till Amerika. Hon dog under överfarten. Den uppgiften kom till Judiths kännedom först då hon släktforskade. Det hade ingen berättat för henne tidigare, trots att vetskapen fanns hos Christinas barn och barnbarn.

(Peter gifte om sig med Stina Catharina Carlsdotter, som det har skrivits om i Småstugornas folk, s 294, Backstugan Aspelund.)

Efter Faxagård besökte vi de båda Trulsagårdarna där anfäder till Judith bott. Sara Karlsson är 5:e kusin till Judith. På Saras och Everts veranda blev det ett glatt samspråk om både äldre och nyare släktforskning.

Vi besökte också Hinsekind och Anne Davidsson gift Rosberg var en 9:e kusin som fick möta en ny släkting.

Ernatorp var ett av huvudmålen för vårt besök i Berg. Peter Rydberg var ju född i Sörbyn och Britta Hult, som är 3:e kusin till Elisabeth, blev vår värdinna och guide bakåt i tiden.

Och så var det dags för den verkliga höjdpunkten på Sverigebesöket. Judith och Elisabeth fick träffa Elisabeths sysslingar från Hornaryds Andersgård Karl Erik Isaksson och Anna-Greta Svensson, född Isaksson. Roligt var att Anna-Gretas son Christer var hemma från Hongkong. Det var mycket känslor och en hel del information som kunde utbytas.

Det finns många fler släktingar till de aktuella amerikagästerna. Alltifrån Birger Ericsson född i Lädja Sjögård som är 5:e kusin både på sin fars och sin mors sida till Jonas Gate som är 8:e kusin.

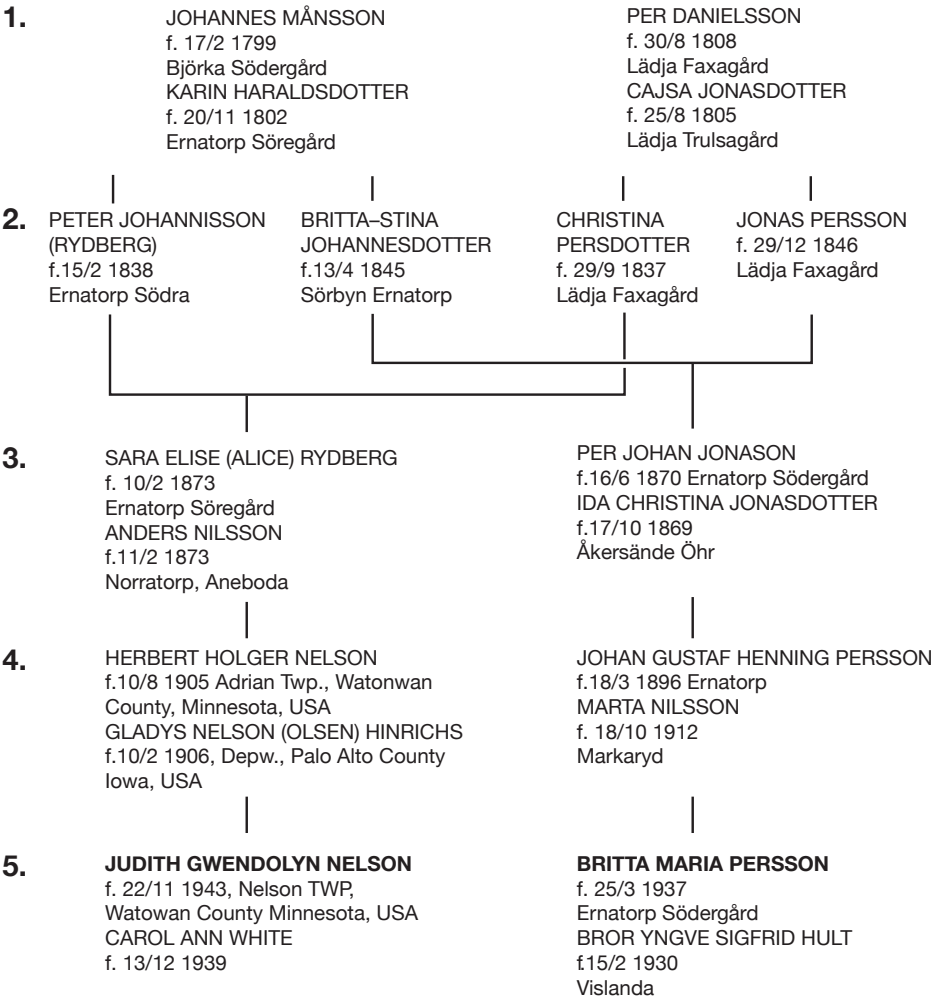

Judith i släktutbyte med sina sysslingar Karl Erik och Anna-Greta från Hornaryd samt Anna-Gretas son Christer.

Fotnot: First Cousin är samma sak som kusin och 2-cousin är tremänning (= syssling) och så vidare.

Så är Judith och Britta släkt

Judith Gwendolyn Nelson har hittat många släktingar i Berg. Grafiken visar hur Judith och Britta Hult i Ernatorp, i femte ledet, är släkt på två håll.

Det har nog aldrig varit så mycket folk i Berg som då Gösta "Snoddas" Nordgren var på besök 18 augusti 1954. På bilden ses Snoddas i mitten med PR-mannen Torsten Adenby till vänster och dragspelaren Karl-Erik Svensson till höger. Uppskattningsvis 2000 personer såg Bergslunds Golf spela mot Mohedas B-lag. Snoddas spelade i Bergs lag som vann med 4-1.

Minnen från Bergs kyrkby

av Bengt Ivar Peterson

Bergs kyrkby har förändrats – och ändå inte! Bengt Ivar Peterson, barnfödd på Hagtorpet och kyrkvaktmästare i Berg i nästan 40 år, tar oss med på en vandring från Hagtorpet genom kyrkbyn, såsom han minns det från tidigt 1940-tal.

Hagtorpet

Vår vandring börjar på Hagtorpet, mitt barndomshem där jag föddes den 16 mars 1935. Här växte vi sju syskon upp i ett ur mina ögon sett kristet hem. Far var en duktig bonde, kyrkvaktare och begravningsentreprenör. Titeln som väktare satte han högt. Det som satte stor prägel på vår uppfostran och vårt hem var kyrkan, kyrkogården, Ordenshuset och

Bengt Ivar
Peterson.

föreningslivet, främst nykterhetsrörelsen och scoutrörelsen men också arbetarrörelsen. Till denna bygd återvände vi, alla syskon, med glädje.

Hagtorpet var fram till 1912, då min farfar köpte det, torp under herrgården och tillhör Herrgårdens rote. Så snart vi viker av på vägen mot kyrkbyn hamnar vi i Björka rote. Vi hade bra relationer med Herrgårdens rote och de som bodde på herrgården. Vi umgicks även mycket med byborna i Sörskog och var alltid bjudna vid läsemöten, julkalas och andra högtider.

Vendlas hus – vår närmaste granne

När tvillingarna Vendla och Valfrid Andersson 1929 sålde sin gård i Sörskog lät de bygga ett hus på gårdens ägor, troligen 1931. Valfrid var sjuklig och dog redan 1933. Vendla var dagligen inne hos oss för att bland annat hämta sin post som vi tog hem från poststationen framme i Berg. Hon köpte även sin mjölk hos oss. Far hade sitt lager av likkistor i hennes uthus.

Som barn hjälpte jag Vendla att sköta hennes föräldrars gravplats på kyrkogården och som ersättning fick jag en skjorta inköpt i Ernst Nilssons affär. Vendla dog julafton 1956 och hade sagt till far att han skulle köra henne med vår häst och likvagn till begravningen.

Soldattorpet

Soldattorpet var en liten stuga precis intill vägen, ungefär på den plats där det nu finns ett modernare vitt hus. Siste soldaten i torpet hette Hjort.

Det nya huset byggdes runt 1940. Jag kommer ihåg att vi tyckte det var ett fint hus med vatten inne. Ägaren Lennart Persson kom från Lövhult och jobbade på vägförvaltningen, hans hustru Signe kom från Vinninge. De hade en ladugård med ett par kor här, det minns jag.

Hagtorpet är artikelförfattaren Bengt Ivar Peterssons födelsehem.

Vendlas hus då (ovan) och nu (nedan).

Soldattorpets ladugård finns ännu kvar.

Fridenborg

Huset precis innan bygdegården heter Fridenborg. Där bodde byggmästare Sjögren som också byggde Hagtorpets hus och ladugård. Senare bodde Mina och Erik Hörberg här och på övervåningen Alda och Gösta Ek tills dess de flyttade till Björkdala. Husen bakom Fridenborg, Björkvalla och Solängen, byggdes senare.

Soldattorpet, nya huset.

Bygdegården och Björket

Bergs bygdegård byggdes 1934 och har betytt mycket för bygden. Föreningslokalerna på landsbygden sköttes av folkrörelserna och det var ordning och reda. Bakom bygdegården låg festplatsen Björket med en dansbana som det fortfarande finns spår av. För Björket ansvarade logen Förgät mig ej.

Fridenborg

Furulund

Vi närmar oss kyrkbyn och i första huset, Furulund, bodde Hildur och Einar Svahn. De var tidigare bosatta på Bokelund som ligger avsides mellan Hult och Trulsagården. Huset plockades ner och återuppbyggdes på den här tomten som inköpts från Björka 1939. Troligen ville man komma närmare kyrkbyn och vägen. Einar var byggnadssnickare hos Ringsborg i Tolg. Hildur vårdade gravar på kyrkogården åt gravägare. En tid bodde deras son Rolf där.

Bygdegården

Furulund

Hörnet

På nästa ställe, kallat Hörnet, bodde en liten kvinna som hette Emma Månsson. Hennes hus låg nära vägen på vänster sida och var också mycket litet. På andra sidan vägen låg ladugården. Efter vad som berättats för mig risade Emma landsvägen med granris för att visa sin vördnad när ett begravningsfölje drog förbi. Hon vårdade också gravar på kyrkogården som hon erhöll en liten ersättning för.

Hanna Johansson köpte en tomt av Emma på hörnet och lät bygga Solbacka. Hon gifte sig senare med Thor Ahlkvist. Här ses hela familjen: Thor, döttrarna Ragna och Elsie samt Hanna.

Emma ägde två åkrar. En såldes till Gustaf och Ester Andersson från Björka som lät bygga ett hus omkring 1940 som de gav namnet **Björkhaga**. Den andra åkern sålde Emma till Hanna Johansson från Trulsagården som byggde sig ett hus, **Solbacka**, 1939 på andra sidan vägen.

Hanna Johansson gifte sig med vägarbetaren Thor Ahlkvist från Kosta. Hanna var en duktig sömmerska och var tidigare föreståndare för Bergslunds telefonstation. Flory Gate bodde hos Hanna när hon kom till Berg, tills dess hon köpte gården i Rösås. Ibland hyrdes övervåningen ut som lärarybostad.

Emma Månsson avled 1942 och far höll auktion på hennes ägodelar. Det lilla huset såldes för avflyttning, nedmonterades och byggdes åter upp i Tegnaby.

Solhaga

Granne med kyrkan ligger Solhaga, byggt 1931. Här bodde muraren

Björkhaga

Solbacka

Axel Svahn och hans hustru Signe. Axel var en duktig och skicklig yrkesman, som utförde murningsarbete vid många kyrkorenoveringar. Han var specialist på att mura öppna spisar.

Stall

Bredhult hade ett eget stall, som inte längre finns kvar, som låg utmed vägen precis innan man kom fram till Axel Svahns. Vid Lilla Björka ligger ett stall för dem som kom söderifrån. Det behövdes säkert för i kyrkans stall var det ofta fullt av hästar i spiltorna vid gudstjänsttillfällena. Åkvagnarna stod uppställda på platsen framför den lilla grinden till kyrkogården.

Efter andra världskrigets slut 1945 blev det annorlunda när bilar och cyklar ersatte hästskjutsarna. I kyrkstallet lämnades istället plats åt lokaler för Bergs frivilliga brandkår, redskapsförråd för kyrkogårdens skötsel och för Röda korsets materiel. Här fanns också rum för likvagnen som tillverkats och skänkts till församlingen av PJ Hallström, Hallgården. Här fanns vedbodar för både skolan och kyrkan.

Kyrkbacken

Kyrkbacken var en samlingsplats före gudstjänsterna, framför allt under sommartiden. Här stod sofforna utmed kyrkogårdsmuren, precis som idag, men vad som nu saknas är människorna som sitter där. Jag minns när det dagligen satt människor där, särskilt under lördagseftermiddagen vid helmålsringningen och på söndagseftermiddagarna – men sällan under gudstjänsttiden. Det var sommaren 1956 som en ung präst var i Berg och vid en helgmålsringning uppmanade han soffsittarna: "Kom med in i kyrkan till helgmålsbön". Flera kanske inte hade varit i kyrkan på flera år.

Fattigbössan står ännu på kyrkbacken, dock inte på samma plats som tidigare då den stod

Solhaga

Brostenen vid kyrkstallet.

Fattigbössan på den nuvarande placeringen vid kyrkomuren.

Maria Sjögrens begravning i juni 1940 samlade många från kyrkbyn. Här ses begravningsföljet framför Betty och Gunnar Anderssons affär.

Sofforna utmed kyrkmuren har alltid varit en samlingsplats. Den här gången är det från vänster Oscar Palm, Edvin Bergholm, Anna Bergholm, Olga Palm, Alda Svensson och Regina Karlsson som pustar ut.

Kyrkväktaren Anders Johan Bergholm fotograferad utanför Kyrkhemmet.

Kyrkhemmet som det såg ut förr.

mitt i vägens delning framför affären (se bild i Bergs krönika 1990 sidan 23). Texten från Ordspråksboken är dock densamma: "Den som förbarmar sig över den fattige han lånar Herren och Herren skall vedergälla honom gott igen".

På kyrkbacken stannade grisbilen som sålde skånska spädgrisar. Här var platsen för uttagning av böndernas hästar till regementet I 11 under andra världskriget. Här vid stängslet mot Fiskaregården band man hästen för att handla hos Ernst Nilsson eller för att se till graven på kyrkogården eller få en pratstund med far. Här ställdes kistan på två svartmålade träpallar när begravningsföljet kom till kyrkan efter utfärdsbön från sorgehuset, den dödes hem. Ofta var packvagnen, senare likvagnen, med kistan dragen av vår häst. Begravningsbil började användas i Berg 1953.

Inför julen 1953 restes den första julgranen på kyrkbacken av Bergslunds GoIF och sedan dess finns det en julgran varje jul. Det fanns ingen gatubelysning, den kom först 1963, eller belysning på kyrkogården. I kyrkan fanns endast el i pannrummet och på läktaren till orgelfläkten.

Kyrkbacken var samlingsplatsen när man skulle cykla till dans på lördagskvällarna.

Sockenstugan

Sockenstugan byggdes 1856–1857. Vid kyrkstellarnas gavel ligger brostenen delad i två delar, en vid varje dörr, med årtalet inhuget. Sockenstugan renoverades 1964 och flyttades samtidigt, eftersom den låg för nära vägen. Här var skola under många år, fram till 1967. På 1940-talet fanns sex skolklasser med tre lärosalar. Tidigare rymdes även poststation och bostad för lärarna här. Under 1939–1951, då det fanns kommunalfullmäktige i Berg, hölls sammanträdena i sockenstugan. Tidigare var här kommunalstämma. Kyrkostämmorna hölls här ända till 2010. På senare år har sockenstugan använts som möteslokal, vallokal och en tid som bibliotek. I källaren finns ett lokalt arkiv samt scoutlokal.

Ernst Nilssons affär, senare Knut Axmarkers

Den här tomten ägdes fram till 1929 av Carl F Jonasson, Lammhult. Här låg också det gamla sockenmagasinet där de fattiga fick sin tilldelning av brödsäd. Från 1929 drev Gerda

Axmarkers.

Vägen mot kyrkbyn kantades av en allé, som nu är borta.

Edvin Peterson på Hagtorpet (i mitten av bilden) höll auktionen efter Gunnar Oseen på Bergslund 1960. Till höger i bild, i mörk hatt, syns Karl Johansson i Fagerås och till höger om honom George Möller, Lilla Björka.

och Ernst Nilsson affär i sin nyuppförda fastighet. 1952 övertogs verksamheten av Inga och Knut Axmarker. Här inrymdes också expedition för kristidsnämnden under andra världskriget, liksom försäkringskassa, jordbrukskassan och senare Föreningsbanken. Affären upphörde den 30 maj 1980.

Bergslund

Mitt emot affären ligger Bergslund. Här bodde Gunnar Oseen fram till sin död 1959. Hans far var folkskollärare Johannes Oseen, vars porträtt hänger på långväggen i sockenstugan. Gunnar sågs dagligen i byn. Han var kunnig i trädgårdsarbete, beskärning av fruktträd och kände till många blommor och växter. Hos Oseen hyrde Roland Johansson med familj från Torshult som drev Bergslunds taxi. Här fanns även under en tid Bergslunds telefonstation. Oseen betecknades som en fin människa och ett bygdeoriginal. Han saknade släktingar och hans kvarlåtenskap efter hans död 1959 tillföll allmänna arvsfonden och såldes på offentlig auktion. Från denna auktion minns man gamla möbler och en stor samling böcker.

Här, från kyrkan och ned mot Lilla Björka, var en allé med askar som fick stryka på foten för att vägen skulle breddas. Från kyrkan och mot Hagtorpet var en allé med almar.

Kyrkotorp – Holmdals

Här bodde Ida och Anna Andersson, tidigare bosatta i Björka. Senare köptes Kyrkotorp av syskonen Anna, Martina, Gustav och Alfred Johansson från Elgaryd i Tolg. Gustav och Alfred kom ofta till oss på kyrkogården. Alfred berättade att han inte varit så långt ute i världen, men Gustav hade varit i Värnamo. Här i Kyrkotorp var en tid även affär som drevs av John Nilsson från Stenshult i Tolg. Affären övertogs senare av brodern Ernst Nilsson och flyttades till den då nybyggda fastigheten intill, Axmarkers. Under en tid var även Bergslunds telefonstation inrymd här.

Bergslund

Holmdals

Kyrkhemmet

På kyrkhemmet bodde två generationer kyrkväktare. Först Andreas Bergholm och senare Anders Johan Bergholm. Här bodde senare sonen Edvin, som kallades för Janne, samt dottern Regina med familj. Edvin var ofta och hjälpte till på kyrkogården med lieslåttern som skedde tre gånger under sommaren. Även vid gravgrävningen var han behjälplig. Så länge storstädning skedde två gånger om året i kyrkan var det Edvins systrar, Regina Karlsson, Olga Palm och Svea Nilsson som hjälpte till med detta arbete.

Kyrkhemmet

Kyrkhemmet var från början ett torpställe under Bergs herrgård. Efter som Anders Johan Bergholm tidigt drabbats av sjukdom och hade svårt att röra sig blev det Jannes (Edvins) lott att utföra dagsverken och sköta kyrkväktartjänsten. Janne var en trogen gudstjänstbesökare som alltid satt på nedersta bänken i kyrkan. Han tillhörde logen Förgät mig ej och arbetarkommunen.

Lärbostäderna

De två lärbostäderna, som ligger på rad, byggdes 1951 på en åker som tillhörde Bergs kommun. Marken arrenderades tidigare av Erik Karlsson

Bergslunds taxi och bensinstation under uppbyggnad 1957. Från höger murarmästare Erik Svahn, sonen Alf Gunnar Svahn och August Nilsson.

Lärbostäderna

Bergslunds taxi.

på Haga. Här odlade han blomplantor, kålplantor och en hel del annat för trädgården till försäljning

Bergslunds taxi och bensinstation

Roland Johansson från Torshult, som tidigare nämnts, byggde ett nytt bostadshus 1953 och därefter verkstad med bensinstation. Roland var alltid hjälpsam när man kom till honom för att få en tjänst utförd, eller när man skulle ut på nöjen.

Något år efter konfirmationen kom vi, några pojkar, överens om att vi skulle gå på danskurs i Växjö. Jo, Roland skulle köra, men det blev Gösta Ek som var chaufför hos honom. Vi bestämde klockslag och att vi skulle stiga av på torget. Detta för att det inte fick komma ut i Berg att vi gick på danskurs och att det var kyrkväktarens son som ordnade detta. Det fick inte prästen veta.

Björkdala

Denna fastighet, som ligger söder om lärbostäderna, lät August Johansson från Torshult bygga 1933 tillsammans med dottern Hilma och sonen John, som gjorde ritningen och hjälpte till att bygga detsamma. Hilma var skolestäderska vid kyrkskolan. Senare lät de hyra ut Björkdala som lärbostad och själva bodde de i ett mindre hus på tomten.

Björkdala

Familjen Karlsson på Haga samlad för arbete då de utökade sin tomt mot norr omkring 1936. Längst till höger Erik Karlsson och därefter barnen Bertil, Alvar, Solveig, Gösta och Yngve.

Haga

Mitt emot Björkdala ligger Haga byggt 1928. Här bodde Erik och Ida Karlsson med familj.

På Haga hände mycket, det var alltid ett flitigt besökt ställe, hit kom ständigt människor. Familjen var utåtriktad och man kände sig alltid välkommen. Här fanns poststationen som flyttat från Sockenstugan. Här hämtade vi tidningen och posten efter skolans slut. Här reparerades cyklar och såldes Hermes-cyklar, här bottnade man också om tofflor. Erik Karlsson var en kraftfull person som skrev många artiklar i Bergs krönika. Här bodde sonen Alvar, den store idealisten inom Nykterhetsrörelsen som hade hand om biblioteket så länge det fanns kvar i Ordenshuset.

På andra våningen bodde barnmorskan Elsa Karlsson när jag föddes 1935 och när jag började skolan 1943 var min lärarinna Ingrid Andersson bosatt där.

Haga

Lilla Björka

Granne med Haga ligger Elin Wägners hem Lilla Björka. Elin Wägner var författarinnan som utöver sitt författarskap också engagerade sig i kommunpolitiken, men även inom det kyrkliga. I kommunalfullmäktige bildade hon parti tillsammans med grannen Erik Karlsson. På Lilla Björka fanns också Linnea, allt i allo när det gällde hemmets omvårdnad. Så många prominenta och betydelsefulla personligheter från vårt dåvarande samhälle som var med vid Elin Wägners begravning tror jag inte kommer att finnas i Berg vid ett och samma tillfälle fler gånger. Jordfästningsakten förrättades av biskop Yngve Briliot. På Lilla Björka hölls också ett privat avsked av Flory Gate. Här på Lilla Björka finns idag mycket verksamhet som främjar Berg.

Hugo Johanssons åkeri

Sist kommer vi till Hugo Johansson från Torshult, bror till Roland, som lät bygga ett hus där garaget till hans lastbilsåkeri redan låg. Hugo hade två lastbilar i sin rörelse. En som nästan alltid gick mellan Hörbergs såg vid Furuledet och Halmstad med virke som lastades på båtar för vidare transport. Sonen Hans övertog åkeriet.

Gårdar i Björka

Jag vill nämna två gårdar i Björka. Den ena gården ligger nästan mitt emot Lilla Björka där bröderna Viktor och Wägner Andersson bodde. Den andra är där Ernst och Albert Olofsson bodde. På båda gårdarna fanns två hästar och man såg ofta dessa bröder ute där de körde med varsin häst. Viktor och Wägner rökte pipa och jag kan ännu känna doften. Ernst och Albert kom till kyrkan varje söndag. Albert kom först och var inne i Sockenstugan för att prata en stund före gudstjänsten med övriga gubbar som kommit i god tid.

Potatissättning i Björka. Ernst Olofsson håller i kupådret, Albert Olofsson kör hästen och Lennart Olofsson sätter potatisen.

Bastun och idrottsplatsen

Bakom lärarbostäderna ligger bastun och idrottsplatsen. Badhusförening bildades och man kan i 1945 års krönika läsa om hur folkskollärare Inge Wettergren vid en aftonunderhållning i bygdegården talade om bastubadets nytta mot förkylningar.

I Björket bakom bygdegården ordnades även danser, för att få fram pengar. En drivande kraft var Oscar på Annegärde och kontor Evert Malmqvist. Troligtvis byggdes bastun i mitten av 1940-talet. En bastu för allmänheten, men även skolbarn från de tre skolorna badade där. På den intilliggande idrottsplatsen spelades mest fotboll, men även friidrott förekom. Det största arrangementet var nog när Gösta Snoddas Nordgren gästade Berg och deltog i Berglaget vid en fotbollsmatch.

Bastun.

Blomstrands affär.

Om man genar "Slickepinnavägen" vid Caltex-macken kommer man till Blomstrands affär.

Affären drevs av Betty och Gunnar Andersson och togs senare över av Agnes och Erik Johansson. Detta var en riktig lanthandel som inte bara hade livsmedel av rikt utbud, utan här handlades fodervaror, melass till djuren, hästskor, spik, hönsnät, tapeter, linolja för att göra färg, manufaktur, gardiner, skor, stövlar, storvästar, bensin och oljor samt apoteksvaror. Affären stängdes 1970 då det varit affär i detta hus i 90 år.

Affärsinredningen har tagits tillvara och flyttats till magasinet intill. Affären hålls öppen bland annat på Bergveckan.

Blomstrands affär

Östhäll

Östhäll

Mitt emot affären fanns mejeriet, byggt 1926, dit bönderna körde sin mjölk och där ost och smör tillverkades. Mejerist var Carl M Johansson, född i Ingelstorps kvarn. Efter mejeriets nedläggning kördes tre mjölkbilar från Berg till Lammhult, Lidnäs och Åby.

Fiskargården

Här bodde Göran och Hulda Danielsson. Göran var mycket glad för barn, jag minns ännu hans historier som han berättade för att höja stämningen. Göran var kyrkvärd under många år.

På andra våningen bodde skräddaren Ernfrid Bengtsson med sin familj och där hade han också sitt skrädderi. Skräddaren gick ur tiden 1950, samma år som jag konfirmerades. Han skulle sytt min konfirmationskostym, som istället inköptes på Svärdells i Växjö.

Fiskargården

Slutord

Vår vandring genom kyrkbyn har visat att det funnits mycket verksamhet och företagsamhet. Men även idag är det en levande kyrkby, där mycket händer. En vacker bild är när man kommer söderifrån, nerifrån herrgården, särskilt en vinterkväll när man ser julgranen sprida sitt sken med kyrkan i bakgrunden. Allt detta är väl värt att föra vidare till kommande generationer.

Läs mer: Bergs krönika 1966. Erik Hagersveds (Bengt Ivars äldste bror) berättelse om julottan i Bergs kyrka på 1920-talet.

Bergs krönika 1990: Märtha Schlecker om affärerna i Berg.

Källor: Sveriges bebyggelse

Gods och gårdar

Samtal med nuvarande och tidigare Bergbor

Författarinnan Elin Wägner, lät bygga Lilla Björka och bodde där från 1930-talet fram till sin död 1949.

Därefter var huset länge i privat ägo innan en stiftelse, efter en lyckosam insamling 1994, kunde köpa fastigheten.

Frivilliga skytterörelsen samlad i Växjö omkring 1900 med bland annat deltagare från Berg.

Berg i nationens sentida försvar

av Karl Johan Krantz

Det militära indelningsverket är föråldrat och allmän värnplikt införs 1901. Aldrig tidigare har så många i Berg varit direkt inblandade i försvarsförberedelser som mellan åren 1940 och 2000, skriver Karl Johan Krantz, historiker och tidigare chef för Smålands museum, i sin tredje och avslutande artikel om Bergbygdens roll i det nationella försvaret.

Rusthållet och det militära indelningsverket var grunden för nationens krigsmakt fram till 1901. Under hela 1800-talet pågick debatten om hur den otillräckliga krigsmakten skulle kunna förstärkas. Olika former för utbildning av vapenföra män såg dagens ljus. Dessa reservsoldater kallades beväringar och de skulle vid behov förstärka den indelta armén. Beväringarna hämtades från alla samhällsklasser. Huvuddelen av befolkningen bodde fortfarande på landsbygden vilket innebar att det agrara samhället blev beväringssystemets kärna. Det innebar att alla män, även från Berg, mellan 18 och 35 år skulle vapentränas under några dagar på Kronobergs-

Värnpliktiga under grundutbildning inför krigsplacering vid bland annat I11. Bilden tagen vid centraliserad utbildning vid stabsskolan.

hed. Därefter skulle de vara beredda att inträda under fanorna när så påfordrades.

Det sena 1800-talet präglades av en omfattande politisk debatt om de så kallade grundskatterna. De utgjordes bland annat av en rad skyldigheter som främst drabbade de landsbygdsboende. Hemmansägare svarade för väghållning och försvar genom att hålla soldater. Samtidigt krävde allt fler en reform av krigsmakten. Tiderna hade visat att massarméer var tidens melodi. Nationer runt om i världen rekryterade vid behov hundratusentals soldater. Mot detta stod den svenska indelta armén och dess beväringsskapskänsla. Många av samtidens officerare som utbildats utomlands och även deltagit i verksamhet där fann dessutom att de indelta soldaterna hade otillräcklig utbildning. Möjligen kunde de värvade förbanden inom kavalleri och artilleri mäta sig med kontinental kompetens.

Redan på 1870-talet hade det bildats en nationell sammanslutning som verkade för en försvarsreform med inriktning mot allmän värnplikt. Efter ett omfattande politiskt manövrerande och mängder av informationsmöten i bygderna fattade riksdagen på hösten 1901 beslut om en ny härordning. Den indelta armén ställdes på avveckling. De som redan var kontrakterade fick stanna kvar i tjänst så länge de önskade. De ersattes

emellertid inte när de väl slutade. Istället blev alla vuxna män mellan 18 och 47 år pliktiga att göra försvarstjänst. De skulle grundutbildas under 150 dagar efter fyllda 18 år och därefter genomföra totalt 90 repetitionsdagar innan 47-årsdagen.

En ny tid

Reformen var något helt nytt. Kronobergs regementes direkta koppling till bygden försvann. Regimentet fick ta emot en samling ungdomar från hela länet och omgivande bygder för att utbildas in i krigsförband. Den gamla häradsvisa kompaniindelningen försvann och soldaterna hade inte längre sin lön i form av brukningsrätt. Alla skulle under plikt ställa upp. Regimentets gamla mötesplats räckte inte till för den nya typen av utbildning. Kronobergshed saknade ett byggnadsbestånd för att förlägga soldater under andra årstider än sommar. Följden blev att staten tvingades uppföra kasernetablisement i städerna. Kronobergs regementes kaserner i Växjö ianspråkto i full omfattning först 1921.

För ynglingarna i Berg innebar det att de likt alla unga män mönstras vid en inskrivningsförrättning. För många var det första gången de granskades av en läkare. Alla som saknade defekter fick en utbildningsplacering vid i första hand Kronobergs regemente. Det var inte ovanligt att bondpojkar med hästvana placerades som kuskar. Försvaret var ju hästanspant långt in på 1950-talet. Reformen gjorde dessutom att bygdens dagliga kontakt med försvarets aktiva personal bröts.

Skytteföreningen bildas

Under intryck av försvarsdebatten utvecklades ett intresse för skarpskytterörelsen. Den växte ursprungligen fram under skandinavismen och hade en liberal anstrykning i så motto att alla skulle kunna bidra till nationens försvar. Vapenövningar skedde ofta under ledning av någon indelt korpral på en plats med hyfsat kulfång. Vapnen lånades ihop eller också investerade såväl förening som medlemmar i egna vapen. Bergs skytteförening bildades år 1900 och fick snabbt en stor medlemskader. Föreningens motto blev "För fred i fred". Att unionsdiskussionerna pågick bidrog möjligen till medlemsrekryteringen. Krigsriskerna fanns och vapenövning ansågs vara av godo inför en eventuellt väpnad konflikt. Krigsriskerna påverkade medlemstillströmningen och 1915 hade föreningen över 160 medlemmar. Fram till att hemvärnet bildades 1940 var skytteföreningen det mest påtagliga försvarsinslaget i Berg.

Lottachefen Gunilla Skogström och hemvärnschefen Lars-Johan Pehrsson visar varandra uppskattning vid möte i hemvärnsgården omkring 1980.

Hemvärnet får viktig roll

Under inverkan av andra världskriget blev behovet av ett lokalt försvar tydligt. Ett nationellt hemvärn utvecklades från det tidiga 1940-talet med uppgift att bevaka och skydda anläggningar i bygden av betydelse för det nationella försvaret. Bergs hemvärnsområde utgjordes av Berg och Aneboda socknar men kom efter 1950-talet att utgöra del av Lammhults hemvärnsområde, som omslöt även Ormesberga socken. Ända fram till avvecklingen av Lammhults hemvärnsområde hade hemvärnsmännen från Berg uppgift att bevaka och skydda totalförsvarsobjekt inom området. Vidare skulle uppgifter kunna utföras i anslutning till den reservbana för flygvapnet som "Bredhultsrakan" utgjorde. Kopplingen mellan Bergs skytteförening och Lammhults hemvärn var tydlig. Hemvärnet var den största användaren av skytteföreningens bana. Därför bidrog Försvarsmakten med målmateriel. Vid ett tillfälle i början på 1980-talet förbättrade ett ingenjörskompani vägen fram till skjutbanan för att underlätta dess användning.

I stort sett samtidigt med att bygdens hemvärn utvecklades växte en lottaavdelning i Berg fram. Den levde sitt eget liv fram till 1968 då den

sammanslogs med Lammhults till Lammhults lottakår. För första gången i historien deltog nu kvinnor aktivt och i organiserad form till rikets försvar. De betjänade den lokala hemvärnsstaben med expeditionslottor. Några var uttagna till förplägnadslottor med allt vad det innebar för hemvärnssoldaternas kosthåll. Dessutom bidrog Röda Korskretsen i Berg med sjukvårdsutbildad personal till hemvärnsplutonerna. Hemvärnet, lottorna och Röda Korset blev tillsammans det bästa historiska exemplet på bygdens totala engagemang för nationens försvar. Aldrig tidigare har så många i Berg varit direkt inblandade i försvarsförberedelser som under tiden mellan åren 1940 och 2000.

Lars-Johan Pehrsson i Söreskog som värnpliktig korporal vid I11 1942.

Upprustning under efterkrigstiden

Den upprustning som Sverige genomgick under och efter andra världskriget lämnade inte Berg oberört. Erfarenheterna från kriget och det framväxande kärnvapenhotet innebar att alla stridskrafter organiserades om. Tidigare hade alla soldater svärmat in till respektive regemente för att utrustas och ingå i sitt fältregemente. Den nya hotbilden innebar att materielen spreds ut i bygden. Mobiliseringsförråd upprättades i oanvända ladugårdar, som byggdes om till sitt nya ändamål. Arméförbanden organiserades i brigader innehållande olika truppslagssystem för att kunna verka självständigt. Kärnan var infanteri med stridande soldater. För deras stöd fanns i brigaden artilleri, luftvärn, pansar, ingenjörer och underhåll. Trots att brigaderna moderniserades under tiden 1950 till 1990 kom deras huvudsakliga innehåll att bestå. Vapensystemen utvecklades liksom underhållsstödet. Sjukvården förfinades till att kunna genomföra stora kirurgiska ingrepp i välutrustade fältoperationssalar. Sättet att transportera soldaterna förbättrades från gångmarsch över cykelmarsch till att alla förflyttades uppsuttna i varierande typer av fordon.

Mobiliseringsförråd på många håll

Det mest påtagliga för Berg var att flera mobiliseringsförråd upprättades inom socknen. De följde med under hela Kalla krigetperioden fram till att Kronobergs regementes sista brigad, Kronobergsbrigaden IB 11 avvecklades 1996.

Hemvärnet och lottorna samlade i hemvärnsbaracken i Furuledet omkring 1980. Från vänster: Inga-Britta Pehrsson, Sörskog, Anders Svensson i Lövhult, Britta Gustafsson i Björka, Gunilla Skogström, Herrgården.

Kompaniförråd för brigadens andra bataljon fanns i Hjulatorp, Vinninge och Ernatorp. I Hjulatorp och Vinninge utrustades vardera ett brigadskyttekompani medan förrådet i Ernatorp innehöll utrustning för ett brigadgranatkastarkompani. I Lilla Målen och i Lädja fanns förråd för vardera ett brigadingenjörskompani. Till alla dessa kompanier krävdes förutom standardfordon även specialfordon. Ett förråd för sådana fanns i Sandvik där även mobiliseringsförråd fanns för delar av en personalersättningsbataljon.

Vid en mobilisering skulle drygt tusen personer rycka in till sina förråd i Bergs olika byar för att utrustas och korttidsförläggas. De skulle nyttja Bergs skjutbana för att skjuta in sina vapen. De skulle hämta sina specialfordon, ammunition, livsmedel och annan nödvändig materiel innan bataljonen var marschfärdig. Först därefter kunde IB 11 sättas in i en beslutad operationsriktning.

Brigadskyttekompanierna och granatkastarkompaniet ingick i brigadens snabbbataljon med mycket kort mobiliseringstid. Dess uppgift under 1980-talets slut var att bilda en stridsgrupp tillsammans med en bandpansarvärnspluton från Torps Bruk och en luftvärnspluton från Tångshult i Öjaby socken samt ett underhållskompani från Kronobergshed. Uppgiften var att snabbt ta sig till Karlshamn och skydda Stillerydshamnen. Stridsgruppen hade 48 timmars mobiliseringstid vilket är mycket kort. Det krävde att de flesta bodde på gripbart avstånd och enkelt kunde nå mobiliseringsplatsen.

Reservbana i Bredhult

Flygvapnets utveckling medförde att även flygvapenförbanden spreds ut över ytan. Krigsflygbaser byggdes ut på många platser och i Kronobergs län fanns inte mindre än fyra stycken. Dessutom fanns ett antal reservbanor för den händelse huvudbasen skulle vara skadad. Väg 30 från Bredhult till Slätthult byggdes ut till reservbana längs en sträcka på två kilometer med vändplatser i vardera änden. Förberedelser för att kunna stödja flyg som gått ned på banan gjordes och hemvärnet hade som en uppgift att skydda och bevaka eventuella flygplan på backen. Till flygvapnets verksamhet hörde också dess ledningssystem, vilka hemvärnet också hade ansvaret att bevaka.

Återkommande övade hemvärnssoldaterna på sina skyddsobjekt. De utgick under flera år efter 1980 från sin paviljong i Furuledet. Paviljongen hade överlämnats från staten och hämtades i trakten av Alvesta. När den väl var på plats i Furuledet blev den möteslokal och förråd för hemvärnet.

Epoken efter andra världskriget gjorde Berg och alla andra delar av samhället till vitala delar för att värna fred och oberoende. Aldrig har Berg varit så genommilitariserat som under tiden 1950–1990.

Avveckling

I takt med en förändrad hotbild kom de politiska partierna överens om att förändra Försvarsmaktens inriktning. Invasionsförsvaret sattes på avveckling. IB 11:s snabbataljon behövdes inte längre. IB 11 skrotades på samma sätt som huvuddelen av nationens mer framträdande krigsförband. Värnpliktens vara eller inte vara diskuterades och med minsta möjliga marginal ställdes värnpliktsförsvaret i väntläge. Ett kostsamt yrkesförsvaret inrättades med början 2010.

Lammhults hemvärn och lottakår försvann. Deras uppgifter avskrevs till förmån för nationellt övergripande insatser. De som idag vill engagera sig som hemvärnsmän ingår i rikets 35:e hemvärnsbataljon, Kronobergsbataljonen. Dess uppgifter kan sträcka sig från kust till kust och i nord-sydlig riktning.

Ett fåtal lottor har uppgifter inom stabernas ram. Förplägnadslottornas uppgifter har övertagits av kokgrupper inom hemvärnsbataljonen. Röda korsets sjukvårdare har idag inga uppgifter inom försvaret. Hemvärnets sjukvård organiseras idag inom Försvarsmaktens ram med krigssjukvårdsutbildad personal.

Efter sekellånga engagemang inom rikets försvar har de boende i Berg

Soldater från I11 bildade en spontan kyrkokör under beredskapstiden 1944 i Haparandadalen. Till vänster Edvin Petersson på Hagtorpet. Längst till höger kantorn och folkskolläraren i Mistelås, Martin Holmberg, som får antas vara körens ledare.

efter statsmaktsbeslut marginaliserats i insatserna för rikets värn. För de som vill engagera sig finns fortfarande plats men inget är längre givet. Jorden som grund för nationellt försvar är helt borta.

Källor:

Karl Johan Krantz, Bergs skytteförening, Berg genom 50 år, 1994

Karl Johan Krantz, Garnisonsstadens politik och ekonomi, ak avh 1988

Karl Johan Krantz, Regimentet går i garnison, i Kronobergs regemente under 1900-talet, 1996

Samuel Palmblad, Kalla Krigets Kronoberg, Växjö 2005

Lars- Johan Pehrsson, Bergs hemvärnsområde, Berg genom 50 år, 1994

Gunilla Skogström, Bergs lottakår, Berg genom 50 år, 1994

Väder och natur 2013

av Erik Andersson

En lång vinter, en solig och torr sommar följd av flera höststormar. Erik Andersson, väderobservatör i Hult, berättar om sina iakttagelser kring väder och natur under året.

Januari

Efter en kall och stadig avslutning på 2012 slog det om till ett kraftigt blidväder strax före nyår. Temperaturen steg till 5–6 plusgrader, med regn och tjällossning på vägarna. Den myckna snön smälte helt undan. Detta milda väder varade till den 10 januari. Därefter rätt kallt med dagliga snöfall och blåst. Efter månadens mitt en period kalluft med temperatur ner till –17 grader. Vid månadsskiftet kom ett nytt blidväder in och snötäcket på 10 cm försvann hastigt efter några blåsiga dygn.

Februari

En stabil och fin vintermånad, nattetid mellan 5–10 minusgrader. Ibland solskensdagar, ibland snöfall. Vid den tjugonde var sjödjupet 23 cm. Sista veckan i månaden var det fint skidföre, solsken och lite kallare.

Jag vill som avslutning på denna fina vintermånad omnämna ett unikt himlafenomen över Ryssland. En stor meteorit kom farande genom världsrymden den 15:e och exploderade rakt över en miljonstad i Uralbergen. Av tryckvågen slogs massor av fönster ut, även fönsterbågarna. Tusentals människor blev överrösta av glassplitter men lyckligtvis inträffade inga dödsfall. Meteoriter är vanliga fenomen men åstadkommer mycket sällan några skador.

Mars

Ovanligt stadig och kall månad. Ett mäktigt högtryck låg konstant över Arktis och Grönland samt ner mot Skandinavien. Detta bidrog till mycket små snömängder här i Sverige – endast 11 mm. Långa perioder med sol och klarblå himmel resulterade i härlig dagsmeja med maxtemperaturer på 5–7 plusgrader. Nätterna hade därför rätt låga temperaturer, ända neråt –15 grader.

Under vissa solvarma dagar började både koltrast och talgoxe att sjunga sina vårvisor och vildgåsfloccar drog mot norr. Trots det stabila vädret var

Stugan vid Bokedal revs tyvärr under hösten. Orsaken var svåra rötskador.

Vildsvinens framfart gör att vårsäd inte längre går att odla i våra bygder.

det mycket blåst i månadens mitt. Snödjupet var som mest omkring 20 cm.

April

Den envisa vintern fortsatte nästan två veckor till med kalla nätter och temperatur neråt 6–9 minusgrader. Snön smälte därför sakta. På dagarna mycket sol, under mars och halva april hade vi överskott på soltimmar på de flesta håll. Efter den fjortonde upphörde nattfrosten, värmen kom med sydliga vindar med 10–12 plusgrader och fälten blev snart snöfria.

Vårfåglar kom i rask takt. Efter blåsten den 18:e blev sjöarna isfria. Under sista veckan kom det efterlängttade vårregnet. Vit- och blåsipporna började lysa i backarna och trastarna bjöd på härliga kvällsserenader.

Maj

Blåst och torrt den första veckan. Det grånade snabbt på fälten och temperaturen steg till över 20 grader. Vid Herrgården dammade det rejält efter harven och snart var sådden igång.

Efter ett häftigt åskregn den 10:e kom växtligheten snabbt igång. Gräset spirade, körsbär och lönn var snart i full blom. Snart var sommaren här, med lagom regn och värme, den 22:e hela 27 mm, och 25 plusgrader redan den 17:e och 18:e, och intensiv fågelsång.

Juni

Här i våra bygder hade vi ett underbart sommarväder under halva månaden, med bara enstaka regndagar. Många rullbalar skördades med god kvalitet. Tyskland och Tjeckien drabbades däremot under samma tid av de värsta översvämningarna på hundratals år. De sista två veckorna var

Vintern höll länge kvar sitt grepp. Först i mitten av april släppte nattfrosten och fälten blev snöfria.

det vår tur att få del av regnet, fast på ett lugnt och värdigt sätt. 65 mm kom, fördelat på alla återstående dagar, vilket bidrog till en mycket god och välsignad vallskörd. Strax före midsommar kom en varmfront upp söderifrån – trädgårdar, ängar och vägkanter blommade på ett förtjusande sätt. Även den lilla spåda linnean bjöd på en riklig blomning.

Juli

En fantastiskt fin sommarmånad, rena önskevädret med mycket bad och sol. Temperaturen låg konstant mellan 20 och 25 grader. Underbart varma kvällar och även nätter, med pilande tornsvalor i skyn. Till alla naturvänners och utegrillares glädje lyste både knott, mygg och getingar med sin frånvaro denna sommar.

Trots endast 18 mm regn, allt under månadens sista vecka, klarade sig växtligheten bra. Endast uppe på bergen gulnade björkarna tidigt. Även åskan hördes ett par gånger.

Augusti

Första veckan verkligen högsommarväder, med uppåt 27 plusgrader. Inget regn utan fortsatt torka. Korn och havre kom att mogna tidigt. I södra Småland var det ännu torrare än här – under juli och augusti föll där bara ett fåtal millimeter. I mitten av augusti kom ett tiotal dagar med regn

Ängsmarker med gärdesgårdar vid Bråt.

Nederbörd 2013

Januari	30 mm
Februari	31 mm
Mars	11 mm
April	32 mm
Maj	76 mm
Juni	82 mm
Juli	18 mm
Augusti	49 mm
September	35 mm
Oktober	86 mm
November	45 mm
December	69 mm
Totalt	564 mm

och svalare innan det åter blev högsommarväder utan nederbörd. Den säd som fortfarande odlas i våra bygder tröskades då. Vildsvinens framfart gör att vårsäd inte går att odla längre. Bärtillgången blev god, särskilt av vinbär men även blåbär och lingon.

September

Inledningen var sval och lite efterlängtat regn föll också. Därefter åter sommarvarmt och uppehåll. Från månadens mitt solskensdagar med en del nattfrost. Efter den 10:e började björken gulna. Plommon och äppelskörden blev dålig efter denna torra höst, så även hasselnötter. Även svamptillgången blev mycket under den normala. Har aldrig plockat så lite trattkantareller.

Den 19–20:e flyttade stora tranflockar mot söder. 25:e och 26:e kom första egentliga nattfrosten med 2-3 minusgrader. Dalior och andra känsliga trädgårdsblommor vissnade ner. Sjöar och åar var ovanligt låga. Nu behövdes ett rejält höstregn.

Oktober

Första hälften av oktober stadig och regnfattig. Under de första dygnen nattfrost neråt 4–5 minusgrader på sina håll och därmed följde soliga dagar med sprakande höstfärger. De följande veckorna gav fortsatt stadig och varmt väder. Vid den 15:e var björk och lönn avlödade. Sista delen relativt varmt väder med regn varenda dag, sammanlagt 80 mm.

Den 28:e slog den första höststormen till, främst över Skåne och Halland med 38 sekundmeter i byarna. "Simone" blev stormens namn. Vi i Berg klarade oss relativt bra med bara mindre stormfäälle här och var, dock rikligt fördelat. 70 000 hushåll utan ström under senkvällen. Även Danmark och Tyskland hade känning av ovädret.

November

De första veckorna typiskt höstväder, rätt milt med dis eller regn mest varje dag. Efter den 17:e blev det kallare, med nattfrost. I samband med snö och kyla i Norrland och relativt milt och snöfattigt i söder, drog svåra stormar in över norra Sverige på söndagskvällen den 17:e med massor av fälld skog som följd. I Finland blev 200 000 hushåll utan el.

Den 26:e hade vi – 9 grader med tjäle och islagda sjöar. Södra Sverige hade fortfarande barmark upp till Dalarna. Norrland hade däremot över 50 cm snö och mycket kallt, kortare perioder hade Tornedalen under – 40 grader. Detta, i kombination med + 5–10 grader i södra delarna av landet, blir dessa återkommande stormar ett faktum. Den 27:e åter en storm med orkanbyar över fjällvärlden.

December

Ovanligt milt enligt SMHI – den mildaste december sen slutet av 1800-talet. Varje dygn föll nederbörd i form av regn. Den första veckan dominerade blåsten och mycket ostadigt varenda dag.

Den 5:e inleddes med snöslask som övergick i ymnigt snöfall – här kom 13 cm mest i form av stora drivor. Stormen brakade lös hela den natten. Sydsverige drabbades hårt. Tågen stod stilla. Vid sydkusten steg vågorna in över land och vållade översvämningar. Tiotusentals hushåll blev strömlösa. Dagen efter fortsatt blåst men uppkläring och till natten – 13 grader. Den 8:e åter snöfall och milt – snön var borta igen efter någon dag. Den senaste stormen fick också namn efter namnsdagsbarnet "Sven".

En vecka senare drog stormen "Ivar" in över Norrland med 40 sekundmeter i fjälltrakterna. Norra Sverige fick ytterligare en svår storm innan årets slut.

Man kan fråga sig varför alla dessa stormar under denna höst. SMHI lägger skulden på väderkontrasterna. Milt för årstiden i söder och utåt Nordsjön, och ovanligt sträng kyla i Norra Europa.

Här i Sydsverige var resten av december mycket mild, med 6–7 plusgrader, barmark med isfria sjöar och hav, och ovanligt blåsig.

Eva Karlsson i mitten serverar slättergröt. Till höger om henne Märta Schlecker, en av hembygdsföreningens eldsjälar, bortgången 2010. Övriga på bilden: Inga Glans, Susanne Schlecker och Sally Gustavsson.

Så minns vi Irene Eng och Eva Karlsson

Hembygdsföreningen i Berg har under året förlorat två styrelseledamöter, Irene Eng och Eva Karlsson. Båda gick bort alltför tidigt: Irené var född 8 augusti 1940 och Eva 20 juni 1945.

Båda har under många år varit mycket aktiva i föreningen och båda skötte sina uppgifter med bravur. Irene ansvarade för den viktiga serveringsverksamheten och Eva såg som stugvärd till att det alltid kändes mycket välkomnande att komma till hembygdsgården. Där rådde ordning och reda och var prytt med blommor både utomhus och inomhus.

"Du är en klippa" sa jag flera gånger till Irene, när hon ringde och det var hon, en klippa. Hon var inte så lätt att komma in på livet, lite vass och frispråkig, men vi i styrelsen kände stort förtroende för henne.

En stor överraskning var när jag och Bette var bjudna på kaffe i Ernatorp och fick se och uppleva paradiset bakom huvudbyggnaden, där Kent stolt visade mig dammarna och de växter och djur som fanns där. Detta paradys syns inte från vägen. Vi avslutade också förra årets rotevandring där, så upplevelsen delar jag nu med många medlemmar i hembygdsföreningen.

Irene drev en fråga, som blivit något av en långbänk och det var att vi behövde göra en köksrenovering i hembygdsgården. Vårt gamla kök var

Irene Eng.

Eva Karlsson.

trångt och tungarbetat. Till våren hoppas vi att det nya köket ska vara klart. Det är en ödets ironi att Irene inte kan vara med på invigningen. Köket var hennes domän. Där var hon chef.

Eva såg fram emot att få avsluta sitt arbetsliv och få mer tid till sitt stora intresse: att utveckla sin trädgård. Det blev inte så många år. Men hundratals människor har fått se och uppleva hur en helt ordinär trädgårdstomt kan omvandlas till en oas, med ständigt nya förändringar, nya installationer, nya växtmiljöer och nya planer för framtiden. En av de stora attraktionerna under Bergveckan har varit att besöka Evas och Jan-Åkes trädgård. Skylten "välkommen" har varit på plats och bidragit till att många vågat sig in.

Det är människor som Irene och Eva som behövs för att en by och socken kan vara livaktig och utvecklas. De två, Irene och Eva, lämnar stora luckor efter sig vi men kommer inte att glömma dem.

*Styrelsen i Bergs hembygdsförening
genom Bengt Göransson*

Nya stadgar i hembygdsföreningen

På årsmötet 2013 antog föreningen nya stadgar. De finns i sin helhet publicerade på vår hemsida (www.bergsocken.se). De nya stadgarna (2013) har följande formuleringar vad beträffar ändamål och verksamhet:

Hembygdsrörelsen vilar på tre ideologiska grundpelare: humanism, demokrati och solidaritet. Hembygdsrörelsens ändamål är att vårda och synliggöra hembygdens kultur och miljö så att den blir en naturlig grund för ett gott liv. Arbetet inom hembygdsföreningen och hembygdsrörelsen inbegriper allas hembygder. Sveriges Hembygdsförbunds riksstämma utgör en samlingspunkt för det gemensamma arbetet.

Hembygdsföreningen ska i detta syfte arbeta för:

| att kunskapen om och känslan för hembygdens kultur- och naturarv fördjupas och förs vidare till kommande generationer.

| att kultur- och naturhistoriska minnen och miljöer tas till vara och görs tillgängliga för alla.

| att värna om kulturarv, miljö, tradition och hävdvunnen sed i samband med samhällsförändring.

| att vårda hembygdsgården och dess samlingar.

| att årligen ge ut Bergs krönika.

Fastighetsaffärer 2013

Fastigheter i Berg som bytt ägare under året. Uppgifterna är hämtade från Lantmäteriet.

Berg 12:2. Säljare: Elwy Löfvall. Köpare: Kajsa Maria Holst 19/20, Marita Helén Holmqvist 1/20. Pris: 875 000 kronor.

Berg 12:3. Säljare: Lajla Johansson 1/2. Köpare: Björn Joakim Roland Johansson 1/2, Rolf Oskar Tobias Jönberg 1/2. Arv.

Berg 17:7. Säljare: Bengt Göran Andersson. Köpare: Marianne Elisabeth Petersson. Pris: 850 000 kronor.

Bergs-Sandvik 1:21. Säljare: Birgitta Bredenlöv 1/2, Torbjörn Bredenlöv 1/2. Köpare: Lammhults Ridklubb. Pris: 1 400 000 kronor.

Bergs-Söreskog 1:10. Säljare: Per Thykjaer Justesen 1/2, Ebba Justesen 1/2. Köpare: Gabriele Schlenke 1/2, Gernod Schlenke 1/2. Pris: 910 000 kronor.

Håknahult 1:5. Säljare: Jarl Ericson. Köpare: Jarl Erik Baltazar Ericsons dödsbo, 49/50, Anna Carin Christina Wahlin 1/100, Mats Jarl Fredrik Ericson 1/100. Arv.

Källehult 4:1. Säljare: Hanna Gen Berit Ch Wennberg Angerud 1/3, Bernt Allan Tuhle Wennberg 1/3. Köpare: Anders Eric Alf Thomasson 1/3, Britt Inger Marie Thomasson 1/3. Gåva

Lädja 1:22. Säljare: Åke Malmqvist. Köpare: Elsa Viola Kristina Malmqvist. Bouppteckning.

Personnotiser 2013

Födda

Astrid Britta Janina Einvall, dotter till Janina Westin och Jon Einvall, Berg Björkhaga, född den 19 maj.

Anton Sven Gösta Bloom, son till Tina och Thobias Bloom, Ingelstorp Planen, född den 15 juni.

Elise Ada Greta Bjurström, dotter till Maria Bjurström och Richard Petersson Bjurström, Ernatorp, född den 7 september.

Eric Glans, son till Malin Eriksson och Emil Glans, Lövhult, född den 24 september.

Hjalmar Konstantin Hansson, son till Jenny och Erik Hansson, Matkull, född den 18 oktober.

Ebba Elisabet Yvonne Eliasson, dotter till Åsa och Peter Eliasson, Holma, född den 19 november.

Konfirmerade

Fem ungdomar från Berg konfirmerades den 27 april i Åsa kyrka: Emil Andersson, Lädja Smedsgård, Tobias Hermansson, Lädja Lunden, Ludwig Johansson, Skrivaregården, Victor Järgren, Berg Björktuna, Claudia Tufte Leeson, Lädja Norregård.

Döda

19 augusti: Åke Malmqvist, Lädja Faxagård, född den 5 januari 1926.

6 september: Jarl Ericson, Håknahult, född den 1 april 1939.

16 oktober: Irene Karlsson Eng, Ernatorp, född den 8 augusti 1940.

13 december: Eva Karlsson, Berg, född den 20 juni 1945.

Personer från andra församlingar som gravsatts i Berg

Knut-Ingmar Johansson, Växjö, tidigare Hjulatorp Norregård, född 5 februari 1938, död den 29 oktober 2012.

Sara Inga Britta Karlsson, Rottne, tidigare Nyborg, född den 5 augusti 1921, död den 4 november 2012.

Anna Gunborg, Rasmussen, Lammhult, tidigare Solängen i Berg, född den 3 mars 1925, död den 19 mars 2013.

Äldst i Berg

Äldst i Bergs socken var vid årsskiftet Erik Gustavsson, Rösås, född den 15 juni 1919, och den äldsta kvinnliga invånaren var Inga-Maj Rohlin, Slätthult Grönelid, född den 6 augusti 1919.

Befolkningssiffror:

Antalet invånare i Bergs gamla församling var vid 2013 års slut 481 personer varav 230 kvinnor och 251 män.

Hänt i Berg 2013

En sammanfattning av året som gått, i stort och smått.

Januari

7 januari: Cornelia Richters gympa fortsätter oförtrutet i bygdegården.

13 januari: Julen dansas traditionsenligt ut på kyrkbacken. Tomtebesök och dans kring granen under ledning av Mats Ericson och Björn Stern.

14 januari: Länstrafikens representanter besökte sockenrådet för att diskutera kommande nerdragningar av busslinjerna. Rådet betonar att gymnasieelevernas möjlighet att komma till skolan har stor prioritet.

Januari: Bredband i Berg södra meddelar att föreningen nu har 73 medlemmar och att man kommer att gräva 28 000 meter kabel under de närmaste månaderna. Bredbandsutbyggnaden beräknas vara klar till vintern.

Februari

7 februari: Första planeringsmötet inför Bergveckan.

27 februari: Bergs Röda kors-krets håller årsmöte.

Vårsalong med BiBBS, en sammanslutning av hantverkare i Berg.

Mars

13 mars: Företagarträff i Berg, en uppföljning av leaderprojektet Branding Berg. Almi företagspartner pratade om marknadsföring och lönsamhet.

20 mars: Bygdegårdsföreningen höll årsmöte.

24 mars: Hembygdsföreningen höll årsmöte och omvalde Bengt Göransson som ordförande.

April

3 april: Kursstart för certifiering i permakultur på Lilla Björka med 20 deltagare från olika håll.

5 april: Premiär för årets revy Bergkanalen, med Karin Petersson, Lars Franzén, Björn Franzén, Gunnar Olofsson, Lars-Göran Pehrsson, Moa och Hanna Olofsson med flera.

Bergs skytteförening ordnade en välbesökt pubkväll i skyttepaviljongen sista helgen i maj. Som vanligt med irländsk akustisk musik av gruppen Skibbereen.

På grund av nya regler ordnade sockenrådet i samarbete med Vuxenskolan utbildningar för motorsågskörkort. Tre kurser ordnades. Bilden är tagen vid första utbildningstillfället.

Mopedrallyt som inleder Bergveckan blev en succé även i år. Björn Skogström och Johnny Ernfall verkar trivas.

Sommarens utställning på Lilla Björka hette Stickat, med bland annat Elin Strand Ruins stickade kök..

Fisketävling med efterföljande grillkväll vid Lädjasjön.

Celebert besök vid allsången i Hinsekind: Ingemar Nordström och Ingemar Hedberg.

Elisabeth Danielsson är en av utställarna i Laggår'n i Knapagården.

21 april: Musikcafé i bygdegården med Röda korset och kyrkokören som arrangör. Sång, musik, kaffeservering och plantlotteri. Behållningen gick till Röda korsets insamling På flykt. Man fick in cirka 7 000 kronor.

27–28 april: BiBBS, Bodarna i Bergs byar, är en grupp hantverkare som gått samman för gemensamma arrangemang. I april hölls vårsalong.

30 april: Valborgsmässofirande, med Bengt Göransson, som tillsammans med Birgitta Hansson utsetts till Årets Bergbo, som vårtalare.

Maj

5 maj: Hembygdsföreningen ordnade kultur- och naturnära cykeltur norra delen av socknen

25 maj: Elin Wägnerdagen, där Solveig Hammarbäck berättade om sina 20 år med Elin.

Holmavägen strax före hårdbeläggningen i juni.

Workshop med Maria Ahl Zanier i MAZarts ateljé under Bergveckan.

Rawfoodkakor från Kafé Omtanke.

Årets Magnusson-stipendiater

Årets stipendier ur Torsten och Maria Magnussons stiftelse tilldelades följande (från vänster i bild): Wilhelm Hennberg, Lädja. Hovslagare vid Biologiska yrkeshögskolan i Skara. Annie Carroll, Lammhult. Jazz-och sång vid St Sigfrids folkhögskola. Johanna Falk, Asa. Kultur, språk och kommunikation vid Linnéuniversitetet i Växjö. Anna Magnusson, Berg. Sjukgymnast vid Hälsouniversitetet i Linköping. Johan Tillmar, Lammhult. Matematik och teknik vid Lunds Tekniska högskola.

Stipendierna delades ut vid en ceremoni i Aneboda kyrka.

Full aktivitet i Kafé Omtankes kök i bygdegården under Bergveckan.

Det kan minsann vara trafikkaos även i Berg. Bilden tagen i Lädja under Bergveckan.

Juni

2 juni: Andra kultur- och naturnära cykelturen anordnad av hembygdsföreningen, den här gången i södra delen av socknen

27 juni–7 juli: Bergveckan, som var ovanligt välbesökt. Perfekt utställningsväder! Nya kaféet "Kafé Omtanke" med vegetariskt och rawfood på menyn öppnade i bygdegården.

27 juni: Vernissage på Lilla Björka på utställningen "Stickat – från tummar och mössor till fred, konst och politik". Utställningen pågick hela sommaren till 4 augusti.

Juli

10, 24 och 31 juli. Sommarkvällar på Lilla Björka med olika föreläsare.

Augusti:

17 augusti: Välbesökt rotevandring i Sörskog, med Bengt Ivar Peterson som guide. Turen avslutades med ostkaka på Hagtorpet.

25 augusti: Bergmästerskapen i fotboll på "Jumboträsk", det vill säga fotbollsplanen i Berg. Picknick med spelare och publik efteråt.

September

7–8 september: Inspirationskonferensen Synvända som startade genom projektet Lärande Bygd i Berg arrangerades i år i Stjärnsund Dalarna. Den lockade 450 besökare, bland annat från Berg

9 september: Informationsträff om Bergs kyrka arrangerad av kyrkorådet och Stödgruppen Öppen kyrka i Berg. Det finns fortfarande inga konkreta besked om vad som händer den stängda kyrkan.

13–15 september: De 20 deltagarna i Projektet Permapilot examineras i Bergs bygdegård och får sina certifikat efter 17 dagars kurs i Berg och Lenhovda inom hållbart leverne, byggande, odling samt skog och ekonomi.

Oktober

16 oktober: På den lokala landsbygdsgalan på residenset utsågs Bergs sockenråd till Årets landsbygdsförening. Det är första gången som utmärkelsen delas ut. Jonas Björklund och Malin Petersson representerade sockenrådet på galan och fick ta emot priset.

25 oktober: Regionteatern spelade föreställningen Villande mo med välkända Lena Hoel och Mary Lou Ward i huvudrollerna.

27 oktober: Sockenstämma i Berg, där Lars-Erik Persson omvaldes till ordförande. Sockenrådet fyllde i år

Sockenrådets ordförande Lars-Erik Persson överlämnade priset som Årets Bergbo till Jonas Gate i samband med sockenstämman.

25 år vilket uppmärksammades på stämman, liksom att rådet utsetts till årets landsbygdsförening. Jonas Gate utsågs till Årets Bergbo för sin insats "som pionjär och dörröppnare för bredbandsutbyggnaden i Berg". I samband med stämman informerade Maja Söderberg om Tolgmodellen för samåkning via mobilen. Samma modell kommer att provas i Berg och pengar till starten har beviljats från Energikontor Sydost. Lokal projektledning är Sofia Asplund och Marie-Sabina Månsson.

November

2 november: BiBBS, Bodarna i Bergs Byar Småland, medverkade under Smålands kulturfestival. Lokala hantverkare höll öppet och ordnade bland annat work shops.

3 november: Författarträff med Kristoffer Leandor på Lilla Björka i samarbete med Smålands Kulturfestival

6 november: Företagare med permakulturinriktning träffas och utvecklar sina affärsidéer med Maria Richter Simsek, Stuart Pledger och Sara Wallén.

Sockenrådet fick pris som Årets landsbygdsförening

Bergs sockenråd utsågs på landsbygdsgalan hos landshövding Kristina Alsér den 16 oktober till Årets landsbygdsförening i länet. Priset har inrättats av länsstyrelsen, organisationen Hela Sverige ska leva och LRF. Sockenrådet var den första pristagaren någonsin.

Av motiveringen kan utläsas att priset inte bara går till sockenrådet utan tilldelas hela bygden:

"Priset till årets landsbygdsförening i Kronobergs län tilldelas Bergs sockenråd. Bergs sockenråd fungerar som "spindeln i nätet" för bygdens många föreningar och står bland annat för program och marknadsföring för Bergveckan sedan 15 år. Tusentals personer besöker då Berg. Bergveckan har stärkt gemenskapen i bygden och gett en liten landsbygdssocken en plats på kartan. I Berg finns stor bredd i föreningsverksamheten. Här flödar det av landsbygdsaktiviteter som drivs av ideella krafter. Man utvecklar även IT och kommunikationer."

På bilden syns Jonas Björklund och Malin Petersson från Bergs sockenråd i mitten, tillsammans med pristagarna som Årets lanthandlare och Årets lantbrukare.

17 november: Informationsmöte i bredbandsföreningen, Bergs södra. Utbyggnaden av nätet pågår.

26 november: Projektet Lärande Bygd var nominerat för Lärande sommarjobb som ett av de tre bästa ungdomsprojekten vid Landsbygdsgalan i Stockholm. Birgitta Hansson, Cornelia Richter och Maria Richter Simsek var på plats. Det blev inget pris, men att bli nominerad i de här sammanhangen är redan det en stor ära.

Ett annorlunda julbord med rawfood, ordnat av Kafé Omtanke i bygdegården, lockade ett 30-tal personer.

I Lädja skola hölls sedvanlig skördeauktion med gott resultat i september.

Julbön i Lädja missionshus på julaftons eftermiddag har blivit en tradition i Lädja.

December

1 december: BiBBS Konst- och hantverksrunda med lokala hantverkare.

14 december: Kafé Omtanke arrangerar rawfood julbord för 30 personer i bygdegården.

24 december: Julbön i Lädja missionshus.

Innehåll

Verksamhetsberättelse 2013	1
Berg nominerat till Ullbagge av Maria Richter Simsek	6
Min mor Ester av Birgit Andersson	8
Amerikasvenskar trampar fädernas jord av Inge Ledje	15
Minnen från Bergs kyrkby av Bengt Ivar Peterson	21
Berg i nationens sentida försvar av Karl Johan Krantz	35
Väder och natur 2013 av Erik Andersson	43
Minnesord av Bengt Göransson	48
Nya stadgar i hembygdsföreningen	49
Fastighetsaffärer 2013	50
Personnotiser 2013	50
Hänt i Berg 2013	52

Pris: 75 kr

ISSN 0281-912

Krönikan ges ut av Bergs hembygdsförening
Föreningens bg: 394-8247

Krönikan tillhandahålles genom:

Bengt Göransson
Lädja Trulsagård 3
360 30 Lammhult
tel: 0472-750 27,
070-5477954

Rolf Svahn
Härlöv Skräddaregård 4
342 92 Alvesta
tel: 0472-420 94

Alla årgångar av krönikan från 1944 och framåt finns att köpa.

De tre senaste till åsatt pris
och tidigare årgångar för
20 kr.

Hela upplagan 1944-2006
för 800 kr.